

Boekbesprekingen

Geschiedtheorie en -filosofie, tijdvakoverschrijdend

- Sebastian Conrad, *What is global history?* 105
JOS GOMMANS

- Gerrit Verhoeven, *De derde stad van Holland. Geschiedenis van Delft tot 1795;*
Ingrid van der Vlis, *Vooruit met veel verleden. Geschiedenis van Delft vanaf 1795* 107
KEES ZANDVLIET

Oudheid

- Kate Wilkinson, *Women and modesty in late Antiquity* 110
EMILY HEMELRIJK

Middeleeuwen

- Dick E.H. de Boer en Ludo Jongen ed., *In het water gevonden.*
Het Amersfoortse Mirakelboek 112
JEREM VAN DUIJL

- Rudolf Th.M. van Dijk, *Salome Sticken (1369-1449) en de oorsprong van de*
Moderne Devotie 114
LIEKE SMITS

Nieuwe Tijd

- Goud en indianen. Het journaal van Hendrick Brouwers expeditie naar Chili*
in 1643 bezorgd en ingeleid door Henk den Heijer 116
WERNER THOMAS

Gerrit Knaap, Henk den Heijer en Michiel de Jong, <i>Oorlogen overzee. Militair optreden door compagnie en staat buiten Europa, 1595-1814</i> VICTOR ENTHOVEN	118
Nathan Perl-Rosenthal, <i>Citizen sailors. Becoming American in the age of revolution</i> WYBREN VERSTEGEN	120
Markus P.M. Vink, <i>Encounters on the opposite coast. The Dutch East India Company and the Nayaka State of Madurai in the seventeenth century</i> GUIDO VAN MEERSBERGEN	122
<i>Nieuwste Tijd</i>	
Jan Bank, <i>God in de oorlog. De rol van de Kerk in Europa 1939-1945</i> MARTIJN LAK	124
Alison Bashford, <i>Global population. History, geopolitics and life on earth</i> ROBERT-JAN WILLE	126
Arthur ten Cate e.a. ed., <i>Over grenzen. Het Korps Mariniers na de val van de Muur, 1989-2015</i> WIM KLINKERT	129
Luc De Vos e.a., <i>'14-'18? Oorlog in België; Sophie De Schaepdrijver, Bolwerk Brugge. Bezette stad in 14-18</i> SAMUËL KRUIZINGA	131
Eliane Gubin en Henk de Smaele, <i>Vrouwen en mannen ten oorlog, 1914-1918</i> PETRA DE VRIES	134
Annelies van Heijst en Marjet Derks, <i>Catharina Halkes. 'Ik verwacht iets groots'. Levenswerk van een feministisch theologe 1920-2011</i> MARIT MONTEIRO	136
Tine Hens (m.m.v. Saartje Vanden Borre en Kaat Wils), <i>Oorlog in tijden van vrede. De Eerste Wereldoorlog in de klas, 1919-1940</i> WOUTER LINMANS	139
Ellen Klinkers, <i>De troepenmacht in Suriname. De Nederlandse defensie in een veranderende koloniale wereld 1940-1975</i> CHRIST KLEP	141

Andrea Mammone, <i>Transnational neofascism in France and Italy</i> PEPIJN CORDUWENER	143
Sven Oliver Müller, <i>Das Publikum macht die Musik. Musikleben in Berlin, London und Wien im 19. Jahrhundert</i> THOMAS DELPEUT	145
Paul van Trigt, <i>Blind in een gidsland. Over de bejegening van mensen met een visuele beperking in de Nederlandse verzorgingsmaatschappij, 1920-1990</i> MONIKA BAAR	147
Serhy Yekelchuk, <i>Stalin's citizens. Everyday politics in the wake of total war</i> ; Oleg V. Khlevniuk, <i>Stalin. New biography of a dictator</i> . Vertaald door Nora Seligman Favorov HENK KERN	149

Geschiedtheorie en -filosofie, tijdvakoverschrijdend

Sebastian Conrad, *What is global history?* (Princeton University Press; Princeton en Oxford, 2016) 299 p., £22.95 ISBN 9780691155258

Laten we *global history* overbodig maken!

Enkele jaren geleden verzorgde het historische radioprogramma *OVT* een speciale uitzending over wereldgeschiedenis. De zeven uur durende marathontuitzending kon niet verhullen dat vooraanstaande Nederlandse historici maar weinig voeling hebben met historische ontwikkelingen buiten het vertrouwde vaderlandse blikveld. Hoe komt dat? Schreeuwt de al maar meer om zich heen grijpende globalisering niet om de bestudering en duiding van wereldomvattende historische processen? Wellicht heeft het te maken met een van de tekortkomingen van de *global history*, zoals besproken in het onderhavige boek van Sebastian Conrad. Een mondiale benadering creëert een schaal en een afstand waarbij de zogenaamde *human agency* dreigt te worden verwaarloosd. Dit gemis aan 'de menselijke maat' speelt vooral ook de media en het grote publiek parten. Het is net als bij de recente keuze voor Brexit: Engelsen kozen met hun 'hart' voor Engeland en slechts met hun 'verstand' voor het verre, abstracte Europa. Maar was het niet ook de toch zeer Engelse Rudyard Kipling die schreef: 'what should they know of England, who only England know?' Inderdaad, ondanks het voortgaande navelstaren constateert Conrad juist een spectaculaire opgang van de *global history*. Het toenemende bewustzijn van een provincialiserend Europa, dat naast een lokale ook een onmiskenbare mondiale dimensie heeft, leidt er toe dat nu ook in Nederland dit vakgebied steeds meer wortel begint te schieten, zowel in de vorm van nieuwe leerstoelen als in de selectie van 'niet-westerse' kandidaten voor traditio-

nele leerstoelen. Nederland volgt daarmee een veel oudere trend in het Mekka van de historische academie: de Verenigde Staten.

Sebastian Conrad is een Duitse geschiedenisprofessor verbonden aan de Freie Universität in Berlijn. Hij heeft eerder zijn sporen verdiend in de Duitse koloniale geschiedenis als mede met een vergelijkende studie over de naoorlogse historiografie in Duitsland en Japan. Conrads boek is herkenbaar als een Europese studie waarin het vakgebied van de *global history* niet wordt gezien als een logisch (Amerikaans) gegeven, maar moet worden bevocht op veelal sceptische (Europese) collega's. Het is om die reden gericht op een systematische afbakening van een nieuw vakgebied. Conrad stelt zich niet tevreden met het citaat van de onlangs overleden Britse historicus Chris Bayly waarmee hij zijn boek opent: 'All historians are world historians now, though many have not yet realized it'. Wat volgt is een bewonderenswaardige bespreking van een opkomend vakgebied.

Volgens Conrad moeten we de *global history* zien als een reactie op twee 'geboortedefecten' van de moderne sociale wetenschappen: de eenzijdige concentratie op de natiestaat en op Europa. Voor Conrad hoeft *global history* niet de hele wereld te bestrijken, maar gaat het vooral om een mondiaal perspectief dat de fragmentatie als gevolg van staats- en eurocentrisme het hoofd dient te bieden.

Dit vergt bepaalde methodologische keuzes. Wat volgt is een duizelingwekkend aantal rijtjes aan benaderingen, strategieën en methodes waarmee Conrad zijn onderwerp in

herkenbare heuristische categorieën poogt onder te brengen. Het voordeel van die systematische benadering is dat helderheid ontstaat in een breed en complex vakgebied. Zo kijkt Conrad naar *global history* als 'competing approaches' (hoofdstuk 3), en 'distinct approach' (hoofdstuk 4), in relatie tot 'forms of integration' (hoofdstuk 5), 'space' (hoofdstuk 6), 'time' (hoofdstuk 7), 'positionality and centered approaches' (hoofdstuk 8) en 'world-making' (hoofdstuk 9). Aan de andere kant, betekent dit ook dat het boek niet kan ontkomen aan een zekere versnippering van op zichzelf staande deelbenaderingen zoals de *Postcolonial Studies* en de *Systems Approach*. Op deze manier leidt het boek enigszins aan de sociaal-wetenschappelijke methode waaruit het voortkomt en waarop het juist kritiek heeft. Daar staat weer tegenover dat deze benadering Conrad in staat stelt om het hele spectrum van de *global history* steeds vanuit een ander perspectief te belichten en dat maakt deze studie juist tot zulk een diepgravend én evenwichtig overzichtswerk. Conrads dilemma in dit boek is eigenlijk het dilemma van de *global history*: hoe kan deze zich onttrekken aan de traditionele geschiedschrijving zonder afstand te doen van de eigen epistemologische worteling in de negentiende-eeuwse Europese sociale wetenschappen? Conrad zelf is zich meer dan bewust van dit probleem, onder meer doordat zijn studie wordt geflankeerd door een kritische bespreking van de geschiedenis (hoofdstuk 2) en de politieke

constellatie (hoofdstuk 10) van de *global history*.

Het aardige van deze studie is dat Conrad zelf nadrukkelijk positie kiest. Zo zet hij zich af tegen zowel de oudere, nog steeds sterk eurocentrische en essentialistische *comparative* benadering, als de naar politieke correctheid zwemende *connective* benadering, die zonder verdere context vooral gericht lijkt op de romantisering van kosmopolitische wisselwerking. Conrad is van mening dat we bij het blootleggen van historische causaliteit niet kunnen ontkomen aan vergelijken én verbinden en dat dit uiteindelijk zal moeten leiden tot de opheffing van afzonderlijke interne en externe verklaringsfactoren. Hij lijkt vooral voorstander van de bestudering van historische processen waarbij gemeenschappelijke mondiale condities nadrukkelijk in de analyse moeten worden meegenomen. Voor Conrad komt de *global history* dan ook het meest tot zijn recht wanneer die condities worden bewerkstelligd door duurzame en intensieve integratie. Op een gegeven moment heeft de *global history* echter zijn emancipatorische doel bereikt, of zoals Conrad het in zijn slotzin zelf uitdrukt: 'the gradual disappearance of the rhetoric of the "global" will then, paradoxically, signal the victory of global history as a paradigm'. Met deze hoopvolle toekomstvisie aan het slot sluit Conrad dan weer wonderwel aan bij het citaat van Bayly waarmee hij zijn stimulerende essay begon.

Jos Gommans, Universiteit Leiden